

"Jij hebt makkelijk praten"!

Taal maakt onderdeel uit van de totaalontwikkeling van een kind en kan daarom ook nooit als iets 'op zich staands' gezien worden. Problemen met de taalontwikkeling hebben een grote impact op het leven van een kind, zijn omgeving en de toekomst. Zeker wanneer deze hardnekkig blijken te zijn. Vroege signalering van taalproblemen en een juiste verwijzing is daarom ook van belang. Mensen uit de eerste lijn, die met (jonge) kinderen werken, zoals jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen en remedial teachers, kinderartsen en kinderpsychologen, spelen bij die signalering een belangrijke rol in. Vanuit dat kader vond op 22 januari een symposium plaats in de Reehorst te Ede. Na afloop werd gesproken met Ingrid Feiter, inhoudelijk organisator van het symposium.

Het symposium werd goed bezocht, er waren ongeveer 150 deelnemers. De deelnemerslijst liet zien dat het in ongeveer de helft van de deelnemers jeugdartsen of wijkverpleegkundigen betrof. Ongeveer 20 deelnemers, het merendeel ambulante begeleiders, vertegenwoordigden het onderwijsveld. Verder waren er ongeveer 20 kinderartsen/gedragskundigen en ongeveer 25 logopedisten. Het symposium werd georganiseerd door SCEM, als derde in een reeks gericht op vroegsignalering en behandeling van taal en spraakproblemen. De inhoudelijke organisatie was in handen van Ingrid Feiter, klinisch linguïst van Kentalis. De lezingen waren gevarieerd en goed afgestemd op de doelgroep. Mieke Wilterdink, teamcoördinator/logopedist van een logopedisch centrum, sprak over de afweging 'afwachten of actie'. Zij benadrukte dat, bij de weging van alle kind- en omgevingsfactoren, een goede afstemming tussen consultatiebureau en logopedisten voorop moet staan. Vervolgens lichtte Emmy Konst het project 'Spraak-taal spreekuur' toe, een samenwerking tussen thuiszorg, MEE en Kentalis in Eindhoven. Binnen deze samenwerking is een signaleringsprotocol tot stand gekomen. Zij noemde een aantal belangrijke factoren voor doorverwijzing, waaronder familiere belasting van de taalontwikkeling.

Na de koffiepauze werd vroegsignalering van leesproblemen door twee sprekers behandeld. Judith Stoep benadrukte de grote kans op leesproblemen bij kinderen bij wie de communicatieve ontwikkeling niet goed (was) verlopen. Zij lichtte een nieuwe behandelmethode voor deze groep kinderen toe. Anne Veenstra sprak over het protocol masterplan dyslexie. Na de , uitstekend verzorgde, lunchpauze

sprak Marion Taal over rol van de zintuiglijke verwerking in relatie tot taalvererving. Problemen in die zintuiglijke verwerking kunnen leiden tot taalproblemen, en het is vroege signalering en behandeling dus belangrijk. John van Daal lichtte een ontwikkelingsdynamisch model toe, waarin de relatie tussen taalproblemen en gedragsproblemen zichtbaar gemaakt werd als een samenspel van bepaalde factoren op bepaalde momenten in de ontwikkeling. Wanneer op een bepaald moment extra problemen de ontwikkeling van taal belemmeren, dient behandeld te worden, onder andere om ernstige gedragsproblemen op latere leeftijd te voorkomen. De dag werd afgesloten door een lezing van Angelique Hendriksen, als invaller voor Katinka Franken die onverhoopt verhinderd was. Angelique hield een boeiend verhaal over de rol van aandachtsproblemen en over neuropsychologische aspecten bij taal bij kinderen waarbij tevens sprake is van ADHD of autisme. Stuk voor stuk onderwerpen die wezenlijk samenhangen met taalontwikkelingsproblemen, en op een goede, begrijpelijke manier aan de deelnemers werd uitgelegd. Jammer was het wel dat er relatief weinig tijd over was voor vragen en discussie.

Hoe bekend zijn ernstige taalproblemen?

Vanuit de evaluatie door de deelnemers kwam naar voren dat men veel nieuwe kennis had opgedaan en men graag een vervolg wil naar aard en ernst van taalontwikkelingsproblemen. Daarbij gaf men aan dat de basiskennis ten aanzien van taalontwikkeling en taalproblemen goed is, maar dat men kennis zoekt om verschillende factoren en problemen te kunnen onderscheiden. Daarbij heeft men behoefte aan meer intensieve kennisuitwisseling in de vorm van bijvoorbeeld workshops. Ook lijkt men op zoek naar kennisnetwerken, waar men bij kan aanhaken wanneer er vragen zijn over de taalontwikkeling. Daarbij is vooral vraag naar kennis over de relatie tussen taalproblemen en gedragsproblemen. Dit omdat men in de dagelijkse praktijk nog veel misverstanden tegen komt over taalproblemen. Uit de evaluatie bleek ook dat ambulante begeleiders mogelijk beter bereikt worden met de aangereikte kennis, mogelijk omdat ze een voorsprong hebben in de frequentie waarmee ze met taalproblemen worden geconfronteerd? Omdat we tevens weten dat consultatiebureauartsen en jeugdartsen niet vaak verwijzen, lijkt hier opnieuw een aanwijzing dat samenwerking tussen artsen en taaldeskundigen zeer belangrijk is. Artsen zouden specifiek bevraagd kunnen worden hoe zij denken dat taalproblemen bij hun onderzoek beter onder de loep genomen kunnen worden.

Signalering in relatie tot de ESM-sector

Het feit dat hulpverleners in de eerste lijn meer basiskennis lijken te hebben van primaire taalontwikkelingsproblemen en de vroegsignalering daarvan is verbeterd, sluit aan de recente ervaring van het spraak-taal team van Kentalis.

Vragen aan het specialistenteam zijn de laatste jaren verschoven in de richting van ernstige en complexe problematiek. Er zijn vooral vragen over taalproblemen in relatie tot gedragsproblemen, ADHD, autisme. Daarnaast zijn er vragen over de rol van problematische gezinssystemen, die te maken hebben gekregen met meertaligheid, scheidingen, kindermishandeling.

Verwijzers stellen specifiek de vraag: hoe kunnen we er achter komen dat er meer aan de hand is dan alleen een taalprobleem? Een suggestie die daaruit voortvloeit, is dit praktisch uit te werken, door bijvoorbeeld een concreet protocol, waarin de vele factoren, die een rol kunnen spelen, zoals problemen in de familie, tijdstip van op gang komen van de taal, effecten van behandelingen en andere extra risicofactoren, specifiek genoemd worden en bij onderzoek door bijvoorbeeld artsen aan bod dienen te komen. Ook wanneer er later problemen optreden, bijvoorbeeld bij het lezen, zou hierop teruggegrepen dienen te worden om te onderzoeken hoe het met de taalbasis van het betreffende kind is gesteld.

Suggestie

Het symposium heeft opnieuw aangetoond dat kennisuitwisseling tussen verschillende sectoren in de jeugdhulpverlening zeer belangrijk is om de aard en ernst van taalontwikkeling en andere ontwikkelingsproblemen te kunnen begrijpen. Gesteld kan worden dat er een roep is naar samenwerking met andere instanties uit andere sectoren die onderzoek doen naar kinderen, bijvoorbeeld vanuit de gedragskant of dyslexie. In een tijd, waarin echter veel organisaties gebukt gaan onder de financiële crisis met al zijn uitvloeiselen, is dit niet eenvoudig te organiseren. 'Makkelijker gezegd dan gedaan', is misschien de titel

van een project waarin een dergelijke netwerk ontwikkeld gaat worden?

JOHN VAN DAAL

